

Antoniterruten

EN HISTORISK BYVANDRING I PRÆSTØ

ANTONITERROUTE
– EINE HISTORISCHE
STADTWANDERUNG DURCH
PRÆSTØ

THE ANTHONITE ROUTE
– A HISTORICAL WALK
AROUND PRÆSTØ

Antonitterruten

Die Antoniterroute - eine historische Stadtwanderung durch Præstø

Der Name Præstø (Priesterinsel) geht zurück auf die Zeit vor 1800, als die Stadt auf einer Insel lag, die anschließend an das Festland angebunden wurde. "Priester" bezieht sich wahrscheinlich auf das Benediktinerkloster (heute Herlufsholm), das zu jener Zeit die Insel in Besitz hatte.

Das älteste Gebäude der Stadt ist die Kirche aus dem Ende 14. Jh. 1470 schenkte Christian I. die Kirche dem Antoniterorden von Schleswig und die Mönche errichteten ein Kloster, wo heute der Kirchhof liegt. Die Kirche ist einen Besuch wert, auch wegen ihrer Ausschmückungen, besonders Abel Schrøders Altar.

Das Kloster wurde im Zuge der Reformation abgerissen – die Holzskulpturen auf dem Fjordstien, darunter das große Antoniterkreuz, erinnern daran. Das Kreuzsymbol des Antoniterordens wird Sie auf Ihrem Stadtrundgang durch Præstø leiten.

Willkommen & Viel Vergnügen!

EN HISTORISK BYVANDRING I PRÆSTØ

Navnet Præstø er ikke misvisende, da der er tale om en ø, som først i begyndelsen af 1800 tallet blev gjort landfast. Førstavelsen Præst- henviser formentlig til benediktinerne på Skovkloster (nu Herlufsholm), der i en periode ejede øen, altså Præsterens Ø.

Byens ældste bygning er kirken fra slutningen af 1400-tallet. I 1470 skænkede Christian I kirken til Antonitterordenen i Slesvig, og munkene begyndte et klosterbyggeri, hvor kirkegården er i dag. De udvidede også kirken med et sideskib udformet som tre blændingsgavle. Kirken, der således fremstår som en dobbeltkirke, er i høj grad et besøg værd pga. sin udsmykning, især Abel Schrøders altertavle. Kloret blev nedrevet efter reformationen – til minde herom står træskulpturerne ved Fjordstien, bl.a. et antoniterkors, der nu vil lede dig på din vandring igennem den gamle købstad Præstø.

Velkommen & god fornøjelse!

The Anthonite Route - a historical walk around Præstø

The name Præstø (Island of priests) is not misleading, as it was an island up until the beginning of 1800, when it became connected with the mainland. The word "Priest" probably refers to the Benedictine monks who lived at Skovkloster (now called Herlufsholm), and who owned the island at that time

The oldest building in the town is the church, built in the late 1400's. In 1470, Christian 1st (Danish king) gave the church to the Anthonite monastic order in Slesvig and the monks started building a monastery, where the cemetery lies today. They also expanded the church with a side nave. The church, which appears as a double church, is definitely worth a visit, because of its decorations, especially Abel Schrøder's altarpiece.

The monastery was torn down after the Reformation – memories are the wooden sculptures along Fjordstien, among these a large Anthonite cross, which now will lead you through your walk through Præstø.

Welcome & enjoy!

† 1) Frederiksminde:

Frederiksminde Park und Hotelanlage. 1847 erhielten die Bürger von Præstø 1500 Bäume und Büsche zur Verschönerung ihrer Stadt. 1868 wurde Frederiksminde eröffnet. Nach mehreren Umbauten wurde 2006 eine grundlegende Modernisierung und Restaurierung des Hotels vorgenommen. Das Touristbureau ist im hist. Wasserturm von 1911 untergebracht. Der Turm ist, bedingt durch seine Nachbarschaft zur Kirche sehr kunstvoll in rotem Ziegelstein gestaltet.

† 2) Klosterbakkeskolen:

Die Schule am Klosterbakken: Erbaut 1895 und aktiv unter dem Namen Præstø Skole bis 1963, als der Neubau Abildhøjskolen fertiggestellt wurde. 1975 kaufte die Gemeinde das Schulhaus zurück, restaurierte es und führt es seither als Klosterbakkeskole. Von 1718 bis 1785 gab es hier eine Dragonerkaserne mit 100 Berufssoldaten bei nur 360 Einwohnern. Die flotten Dragoner hatten oft Auseinandersetzungen mit den Einwohnern und nicht selten Kinder zusammen mit Mädchen aus der Stadt.

† 3) Torvet 20:

In Præstø's Geschichte gab es viele Brände, weshalb es nicht mehr viele original historische Gebäude gibt. Dieses ist das älteste Haus der Stadt von 1744, einst Schuhmacherhaus. Beachten Sie die durchstochebenen Balken und die Treppenstufen aus halben Mühlsteinen.

† 4) Torvet 11:

Skipper Kruses Hof von 1845. Ein, für Præstø um 1800, sehr reich verziertes Gebäude. Der reiche Bauherr durfte mit seiner Architektur jedoch nicht aus der Linie der anderen Gebäude heraustreten.

1. Frederiksminde

En komite til "Byens forskønnelse" indsendte 1847 en ansøgning til finansministeriet og fik uden betaling 1500 træer og buske fra de kongelige planteskoler i Hørsholm og Petersværft. I 1868 blev lystanlægget åbnet. I 1870 byggede Haandværker- og Borgerforeningen det første Frederiksminde. Det er senere udvidet og ombygget i 1901, 1926, 1938 og sidst i 2006. Den sidste omfattende ombygning og modernisering med respekt for det gamle Frederiksminde er foretaget af Skibsreder Jepsen (Hongkong og Aabenraa). Turistbureauet er indrettet i det gamle vandtårn fra 1911. Indtil da fik man vand fra vandposten på Torvet, men vandet derfra blev forurenset og uegnet til brug for mennesker. Der opførtes derfor et vandværk i byens vestlige ende, og vandtårnet placeredes på det højeste punkt. Da vandtårnet er nabo til kirken, er det udført særlig smukt.

2. Klosterbakkeskolen

Opført i 1895 i en etage og senere hen forhøjet med en etage mere. Skolen fungerede under navnet Præstø Skole frem til 1963, da børnene overførtes til den nybyggede Abildhøjskolen. I 1975 købte Præstø Kommune imidlertid bygningerne tilbage, og efter modernisering blev bygningen atter skole under navnet Klosterbakkeskolen.

Fra 1718 til 1785 lå der en dragonkaserne på dette sted. Der var ca. 100 professionelle soldater i en by med dengang kun ca. 360 mennesker. De flotte dragoner sloges tit med byboerne, især ved markeder, hvor mange var fulde, og de fik børn med de lokale piger.

3. Torvet 20

På trods af byens høje alder er der ingen rigtigt gamle huse ud over kirken pga. de mange brande. Dette er byens eneste hele 1700 tals hus. Det er et skomagerhus fra 1744 - den nuværende ejer fandt for ikke længe siden under reparation læderstumper under et af gulvene. Der er to indgangsdøre, hvoraf den ene stadig kan anes, den blev blændet i 1967. Bemærk de gennemstukne bjælker og dørtinene af halve møllestene.

4. Torvet 11 - Skipper Kruses Gaard

Huset er fra 1845. Den fine stilrene bygning er en for Præstø i midten af 1800-tallet rigt udformet bygning. Den formentlig meget selvbevidste bygherre ønskede, at huset skulle ligge fremskudt i forhold til byggeplanen. Men det var i enevældens tid, hvor den slags var forbeholdt offentlige bygninger, og skipperen fik meget kontant besked om at holde sig inden for linjen.

5. Torvet 10 - Rådhuset

Bygningen er opført i 1823 af en lokal tømrermester, der sammen med byens store igangsætter, Konsul H.C. Grønvold, var byggeriets entreprenør. Den vinkelbyggede arrestfløj er fra 1850. Facaden er fra en ombygning i 1868. Rådhuset indeholdt såvel en smuk byrådsal, der stadig står som i købstadsperioden, som retslokaler og en celle på loftet. Cellen anvendes i dag som depotrum for byens amatørscene.

† 1) Frederiksminde:

Frederiksminde park and hotel. In 1847, the citizens of Præstø received 1,500 trees and bushes from the royal garden centre to embellish their town. Frederiksminde was opened in 1868. After having been rebuilt several times, the hotel was fully renovated in 2006.

The tourist office is situated in the historic water tower, built in 1911. As the tower is neighbour to the church, it is built of very decorative red bricks.

† 2) Klosterbakkeskolen:

The school at Klosterbakken: built in 1895 and active as a school until 1963, where the new school Abildhøjskolen was built. In 1975, the building came to use as a school again under the name Klosterbakkeskolen.

Here were, from 1718 – 1785, dragoon barracks with ca. 100 professional soldiers in a town with 360 inhabitants. The handsome dragoons often fought with the locals, and often they had children with the girls from town.

† 3) Torvet 20:

Because of several fires in Præstø's history, there are not many historical buildings left. This is the oldest house in town, from 1744. It was a shoemaker's house. Notice the large balks and the stairs made from half millstones.

† 4) Torvet 11:

Skipper Kruse's House. The house is from 1845. For a house in Præstø in 1800, it was richly designed. Against his will, the rich building owner was ordered to let the house stay on line with the other houses.

† 5) Torvet 10:

Rathaus von 1823, erbaut von einem lokalen Zimmermann und Præstø's großen Initiator Konsul H.C. Grønvold. Der im Winkel angebaute Arrestflügel stammt von 1850. Das Rathaus hat einen sehr schön erhaltenen Sitzungssaal, Gerichtssaal und eine Zelle unter dem Dach.

† 6) Torvet 5:

Ursprünglich ein Fachwerkhaus von 1818, dann ersetzt durch das heutige Gebäude von 1854, in dem Malermeister J.P. Olsen wohnte und seine Werkstatt betrieb. Der Malermeister hatte einst einen Lehrling, der später in Krøyers Malerschule in Kopenhagen ausgebildet wurde und heute bekannt ist als Maler L. A. Ring.

† 7) Torvet 6:

Heute ist die Polizeiwache von 1943 in Privatbesitz. In den 50er und 60er Jahren waren hier 10-12 Beamte beschäftigt. Heute hat Præstø einen Landbeamten mit 2 x 2 Bürostunden wöchentlich. Auf dem Markt vor der Polizeistation entspann sich 1848 ein Drama. Bei der Wahl zum Reichstag gelang es dem Weber Hans Hansen den bekannten Professor H.N. Clausen von der Kopenhagener Universität zu besiegen. Anschließend konnte er sein Amt dennoch nicht antreten, da er einer Rufmordkampagne zum Opfer fiel. Sein Nachfolger war kein geringerer als N.F.S. Grundtvig, Dichter, Theologe, Verfasser und Gründer der Volkshochschulen.

† 8) Torvet 1:

Mette Marie Grønvold erbaute 1852 dieses Haus als Witwensitz, nach dem Tod ihres Gemahls Konsul H.C. Grønvold. Das spät-klassizistische Haus ist auffällig durch den großen Frontispiz und die breiten „Hamburgerfugen“.

Arrestfløjens kendteste fange var Balle-Lars, der sad her 1858 - 60 vare-tægtsfængslet bl.a. for et lejemord. Han og mordets bestiller blev begge ikendt dødsstraf ved halskugning, som fandt sted i oktober 1860 i Lekkende Skov mellem Præstø og Vordingborg. Pastor Gjellebøl prøvede at få Lars til at bekende og skrifte. Det lykkedes ham ikke, hvad der fik ham til at skrive bogen "Spildte Guds ord på Balle-Lars".

6. Torvet 5

Oprindeligt et bindingsværkshus fra 1818. Det blev imidlertid revet ned og i 1854 erstattet af det nuværende hus bygget for malermester J.P. Olsen, der havde sit værksted her. I slutningen af 1860'erne havde malermester Olsen en lærling, der hed Laurits Andersen, og som kom fra landsbyen Ring mellem Præstø og Næstved. Malermesteren havde engang noget arbejde på herregården Nysø og tog sin lærling med derud. De pragtfulde malerier, drengen så derude, besejlede hans skæbne. Han kom til København på Kunstakademiet og Krøyers malerskole og er i dag kendt af de fleste som maleren L.A. Ring.

7. Torvet 6 - Politigården

Den tidligere politistation, der er fra 1943, sattes for nogle år siden til salg af Rigspolitichefen og er nu købt af private. Den var tidligere i 50'erne og 60'erne tjenestested for 10 - 12 politifolk. I dag har Præstø en landbetjent med 2 x 2 timers kontortid om ugen.

På torvet uden for politistationen udspandt det danske folkestyres første

drama sig i oktober 1848. Ved valget til Den grundlovgivende Rigsforsamling lykkedes det under stor opmærksomhed og ballade den unge og ukendte væversvend far Mern, Hans Hansen, at besejre Professor dr. theol. rektor for Københavns Universitet, H.N. Clausen. Væveren blev imidlertid udsat for en heftig bagvaskelskampagne, så han trak sig, og i hans sted valgtes ved et suppleringsvalg N.F.S. Grundtvig. Læs mere i Thomas Nielsen "Fri for Tiltale", og se Constantin Hansens store maleri af Den grundlovgivende Rigsforsamling med en lillebitte Grundtvig i baggrunden påmalet senere.

8. Torvet 1

Mette Marie Grønvold byggede og ombyggede i 1852 et eksisterende hus for at bruge det som enkesæde efter hendes mand Konsul H.C. Grønvolds død. Det senklassicistiske hus med den store frontispice og de gule hamburgfuger giver huset et særpræget udseende.

9. Torvet 2/Grønnegade 14

Huset er opført i 1790 som ladebygning med stråtag. Senere blev det købt af H.C. Grønvold, der lod det teglhænge, og hans søn lod det ombygge, så det nu fremtræder som et for perioden flot og stateligt hus i bindingsværk. Det har været skiftevis tjæret og overkalket, hvilket sidste er den lokale byggeskik - man kalkede "over stok og sten".

Byens første "Præstø Avis" blev formentlig redigeret og trykt her fra 1858, og siden har der bl.a. været et enestående dukke- og dukkehusmuseum, "Den lille By".

† 5) Torvet 10:

Town Hall. Built in 1823 by a local carpenter and Præstø's great initiator Consul H.C. Grønvold. The L-shaped building, used for prison, was added in 1850. The Town Hall has a beautiful council chamber and a cell under the roof.

† 6) Torvet 5:

Originally a half-timbered house from 1818. Then replaced by the recent house in 1854, where painter J.P. Olsen lived and had his workshop.

The painter had an apprentice who later became a student at Krøyer's academy of fine arts and is known today as painter L.A. Ring.

† 7) Torvet 6:

Today, the police station built in 1943 is in private hands. In the 50s and 60s, 10-12 officers worked there. Today, Præstø has a village constable with 2x2 hours office time a week.

In 1848, a drama took place at the market square outside the police station. At the election to the parliament, weaver Hans Hansen succeeded in defeating the known professor of Copenhagen University, H.N. Clausen. Subsequently, he could not take his place, as he was subjected to a defamation campaign. His follower was N.F.S. Grundtvig, poet, theologian, writer and founder of the folk high school.

† 8) Torvet 1:

Mette Marie Grønvold built this house in 1852 to use for dower house, after her husband consul H.C. Grønvold died. The late classicism house is striking because of the large pediment and broad "Hamburger joints".

† 9) Torvet 2/Grønnegade 14:

erbaut 1790 als Scheune mit Reetdach. Später von H.C. Grønvold übernommen und mit Ziegeldach versehen. Hier wurde 1858 Præstø's erste Zeitung „Præstø Avisen“ redigiert und herausgegeben.

† 10) Grønnegade 12:

Der älteste Laden der Stadt von 1855. Schreinermeister Johansen lebte in Nr. 11 und hatte hier Möbelladen und Werkstatt. Beachten Sie die feinen Holzarbeiten an den Fenstern, als Beweis seines Könnens.

† 11) Grønnegade 1:

Der alte Bürgermeister-Hof erbaut 1823. Der Baugrund war gratis, damit hier ein Haus mit gewissem Standard entstand.

† 12) Torvestræde 7:

In diesem Haus von 1820 lebte N.F.S. Grundtvig als Pfarrer von 1821-22. Der Dichter B.S. Ingemann schrieb nach einem Besuch: "Jetzt weiß ich, lieber Freund, wie es Dir und deiner Gemahlin täglich geht, mit der Bucht von Neapel vor Augen, nur dänisch und verschönt mit dänischen Buchen und ganz ohne Vulkane und vulkanische Menschen."

† 13) Adelgade 91:

erbaut 1911 als Sparkasse für Præstø und Umland. Ein außergewöhnliches Gebäude mit Spitzbogen Fenstern, einer Eingangspartie aus Granit und einem Relief von Pluto, der in der griechischen Mythologie Reichtum personifiziert. Die Sparkasse wurde im Volksmund „Herrenkasse“ genannt, im Ggs. zur Bauernkasse etwas weiter auf der Adelgade.

10. Grønnegade 12

Byens første butik fra 1855. Snedkermester Johansen havde bolig overfor i nr. 11 og møbelbutik og værksted i denne bygning. Dekorationerne over vinduerne er træudskæringer, som bevis på hans faglige dygtighed.

11. Grønnegade 1

"Den gamle Borgmestergaard" eller "Byfogedgaarden". Byggeri fra 1823. Byfogeden fik en gratis byggegrund, imod at han opførte en bygning af en vis standard.

12. Torvestræde 7

"Grundtvigshus" fra 1820 - 21. Digterpræsten N.F.S. Grundtvig var sognepræst i Præstø 1821 - 22 og boede til leje her. Grundtvig kom fra Udby og var meget knyttet til sin mor. Hun døde, mens han var præst her. Grundtvig forrettede begravelsen, og hun ligger begravet på Præstø kirkegård. Digteren B.S. Ingemann og hans kone Lucie besøgte som nygifte Grundtvig og skrev følgende: "Nu ved jeg da, kære Ven, hvorledes du og din Hustru har det til daglig Brug, med Bugten fra Neapel for Øje, fordansket og forskønnet med Sjællandske Bøgeskove og fri for Vulkaner og vulkanske Mennesker!"

13. Adelgade 91

Bygget i 1911 og tegnet af A. Langeland for Sparekassen for Præstø og Omegn. Den særprægede bygning med de spidsbuede vinduer har et indgangsparti i granit og sandsten med et relief af Plutos, der i den græske mytologi personificerer rigdom. Mod Adelgade ses Præstøbys og Baarse Herreds våbner samt to karnapper med svunget kobbertag.

Sparekassen kaldtes "Herregaardssparekassen" i modsætning til Den sjællandske Bondestands Sparekasse længere nede i Adelgade. At betegnelsen ikke var nogen overdrivelse ses f.eks. af listen over medlemmer af tilsynsrådet engang i 1950'erne. Den omfattede to kammerherrer, en hofjægermester og en "almindelig" godsejer. Ridderkorset havde fire af medlemmerne, der også omfattede en postmester og en redaktør. Bygningen ophørte med at være pengeinstitut engang i 1960'erne, da det blev opløst i kæden af sparekassfusioner.

14. Adelgade 92 - Den danske Bank

Bygningen fra 1899 er tegnet til Sydsjællands Laane- og Sparebank, der blev til Banken for Præstø og Omegn, indtil den blev en filial af Den danske Bank i 1971. Den smukke facade var i mange år dækket af et stort navneskilt og plader af Faxe-marmor, men er kommet til ære og værdighed igen.

† 9) Torvet 2/Grønnegade 14:

Built in 1790 as thatched barn. Later, it was bought by the concul H.C. Grønvold who changed the thatching to tiles. In 1858, Præstø's first newspaper 'Præstø Avisen' was edited and published, from this house.

† 10) Grønnegade 12:

The oldest shop in Præstø, from 1855. Cabinetmaker Johansen lived in No 11 and had his furniture shop and workshop here. Note the fine woodwork on the windows, as a proof of his professional skills.

† 11) Grønnegade 1:

The old mayor or bailiff's house, built in 1823. The bailiff got the building site free of charge, on the condition that he would build a house with a certain standard.

† 12) Torvestræde 7:

N.F.S. Grundtvig lived as vicar in this house from 1820-21. The writer B.S. Ingemann wrote after a visit: "Now I know, dear friend, how you and your wife feel every day, with the view to the Bay of Naples for your eyes, only Danish, with Danish beeches and all without volcanoes and volcanic people".

† 13) Adelgade 91:

Built in 1911 as savings bank for Præstø and environs. A very special building with pointed arch windows and a granite doorway with a relief of Pluto, the Greek mythological symbol of wealth. The savings bank was called "Lord's bank" in contrast to the Farmer's bank further down Adelgade.

† 14) **Adelgade 92 - Den danske Bank:**

ein Gebäude von 1899, das heute, nach umfassender Restaurierung, wieder in seiner ursprünglichen Form erscheint.

† 15) **Adelgade 96 - 98 - 100:**

Bezauberndes, schön restauriertes Hofmilieu von 1900. Die beiden Vorderhäuser sind original, während Seiten- und Hintergebäude vielseitig genutzt wurden. Hier gab es sowohl eine Bäckerei, als auch eine Schlachtereier, eine Würsterei und einen Pferde- und Schweinestall.

Die Trennwand zwischen nr. 98 und 100 ist die einzig originale, die den Bränden standhielt. Sie ist aus Kalkstein, Mönchsziegeln und Flensburger Klinkern errichtet. Das Kopfsteinpflaster stammt aus der Zuckerfabrik von Stege. Besucher dürfen durch das grüne Gartentor gehen und die denkmalgeschützten Bäume in Töpfen betrachten.

† 16) **Rådhusstræde 3:**

Stadtvogt Möller erbaute hier 1826 ein Haus, das die Verwaltung gratis zur Verfügung stellte, nachdem Brände die Stadt zerstört hatten.

1855 erhielt das Gebäude sein heutiges Aussehen. Die breite Giebelgaube enthielt einst das Schlafzimmer der Postfamilie, die hier wohnte. Der Sage nach mussten Sie Steine unter das Fußende Ihres Bettes legen, um nicht im Schlaf aus dem Bett zu gleiten.

† 17) **Adelgade 55 - 57:**

bekannt als die alte Apotheke, erbaut 1847 vom Apotheker H.C. Aarslev, der ein sehr findiger Herr war. Neben dem Apothekergeschäft war er auch Schokoladenfabrikant und Erfinder eines Eau de Cologne mit Namen Esprit de Valdemar, das einen Mini Gänsetrum als Schraubdeckel auf seiner Flasche hatte.

15. Gårdene Adelgade 96 - 98 - 100

Et af de charmerende og fint renoverede gårdmiljøer ses i nr.96 - 98 - 100. De to forhuse fra omkring år 1900 står originale, mens side- og baghuse, der har tjent mange formål, er reddet ved nænsom renovering. Der har været såvel bageri som slagteri og pølsemageri samt heste- og svinestald her.

Bygningen i midten var bageri, og den anden bygning parallel hermed var pølsemageri. Bagest ejerens eget hus med originalt bindingsværk og i den østlige ende slagtehus og røgeri.

Skelvæggen mellem nr. 98 og 100 er den eneste mur, der overlevede tre brande; den er bygget af kridtsten, munkesten og flensborgsten. Den store ensartede brolægning i den østlige del af gården er udført med brosten fra den nedlagte Stege Sukkerfabrik.

Besøgende er velkomne til at bese haven ned mod Tubæk Aa ved at gå gennem den grønne havelåge. I haven ses bl.a. to fredede træer, en taks og et valnøddetræ sæt i potte af den nuværende ejers farfar.

16. Rådhusstræde 3

Byfoged Møller opførte huset i 1826 på en af de grunde, som bystyret efter de ødelæggende brande gav gratis mod at passende bygninger blev opført og beboet. Huset blev ændret i 1855 til det nuværende udseende. Den brede gavlkvist er ganske skæv, og en anekdote siger, at her var soveværelset for postfamilien, som boede her. Både herren og fruene måtte lægge mursten under hovedgærdet for ikke at synke ned i benenden i søvne. De må dog have fundet ligevægten - og hinanden - for de blev forældre til Herman Bangs mor, der voksede op her.

17. Adelgade 55 - 57

Bygningen er kendt som det gamle apotek. Den nuværende bygning er opført i 1847 af apoteker H.C. Aarsleff. Hans bygning var dog kun i en etage med høj kælder. Overetagen er bygget af sønnen, Alfred Aarsleff i 1888.

Apoteker H.C. Aarsleff var en meget alsidig herre. Ved siden af at være apoteker var han også barber og chokoladefabrikant. Der udover fabrikerede han også sin fars opfindelse, eau de colognen, Esprit de Valdemar, der havde et mini gåsestårn som skruelæg på flasken. Apotekeren var en stor beundrer af H.C. Andersen, og Andersen var meget glad for beundrere. Nu kom H.C. Andersen jo ofte på Nysø Gods, og så skulle han altid med Nysø's ejer, Hendrik Stampe, hen og barberes og spise chokolade.

De to store trapper på bygningens forside blev redningsplanker for mange mennesker ved den store stormflod i 1872. Vandet stod så højt i Adelgade, at det nåede helt op til de øverste trappetrin. Man sejlede derfor med robåde rundt i gaderne og hentede ulykkelige borgere, der så blev sat af på apotekets trapper.

18. Adelgade 45

Gårdmølø fra ca. 1850, har været postholdergård. I 1939 opførte den initiativrige antikvitethandler og malermester B.S. Ingemann (opkaldt efter salmedigteren) en biografbygning. Under udgravningen fandt man ca. 70 cm under jorden det gamle flisegulv fra St.Gertruds Kapel, der fungerede som sognekirke, mens den nuværende Præstø kirke var klosterkirke fra 1470 - 1536. Ligeledes fandt man korrundingen i øst og 11 skeletter, der stadig ligger der. Desværre blev fundene ikke opmålt eller registreret.

† 14) Adelgade 92 - Den danske Bank:

Den Danske Bank: a building from 1899, which today, after a thorough renovation, is back in its original form.

† 15) Adelgade 96 - 98 - 100:

Beautiful renovated yard milieu from 1900. Both of the front buildings are original. The side and back houses have been used for several purposes: bakery, butcher, sausage maker and horse's and pig's stables. Visitors are welcome to go through the green gate and take a look at the two protected potted trees.

† 16) Rådhusstræde 3:

Bailiff Møller built this house in 1826, on one of the grounds that the town government provided free of charge after the fires, on the condition that he would build a house with a certain standard. The building got its recent looks in 1855.

† 17) Adelgade 55 - 57:

Known as the old pharmacy and built in 1847 by chemist H.C. Aarsleff, who was a versatile man. Besides being a chemist, he also produced chocolate and invented an Eau de Cologne called Esprit de Valdemar, where the bottles had a top shaped as the Goose Tower from Vordingborg.

During the flood in 1872 the stairs to the pharmacy was literally a sheet anchor to many people. The stairs lay so high, that people found safety from the flood there.

Er war auch großer Bewunderer des Dichters H.C. Andersen, der von Zeit zu Zeit auf Nysø weilte und dann die Schokolade aus Præstø genoss.

Unter der großen Sturmflut 1872 war die Treppe zur Apotheke für viele ein echter Rettungsanker. Sie lag so hoch, dass man sich hier vor den Fluten in Sicherheit bringen konnte.

† 18) Adelgade 45:

Posthof von 1850, später zum Kino umgebaut. Bei Fundamentarbeiten wurden Reste der früheren St. Gertrudskirche gefunden, die den Bürgern als Kirche diente, während die jetzige Kirche Klosterkirche war (1470-1536).

† 19) Adelgade 32 - 38 - Brænderitorvet:

Præstø hatte einst 10! Brennereien, die diesem Platz ihren Namen gaben. In einer Ecke des Marktes liegt das "Brandmuseum" mit einer Sammlung von Löschmaterialien, u.a. der ältesten, noch funktionstüchtigen Brandspritze Europas. Fragen Sie in der Touristinformation nach den Öffnungszeiten. Hinter dem Markt fließt der Bach Tubæk Å: Hier findet man Reste eines Bollwerks aus der Zeit vor 1828, als Præstø noch keinen festen Hafen hatte und die Schiffe mit Hilfe von Ruderbooten be- und entladen werden musste.

† 20) Adelgade 29 - 37:

Hier liegt der größte Handelshof der Stadt. Die Kaufmannsdynastie Grønvold erbaute die Gebäude zur Adelgade und ihre Hintergebäude, die heute Gebäudefront des Svend Gønge Torv bilden.

T 19. Adelgade 32 - 38 - Brænderitorvet

Præstø havde tidligere et større antal brænderier (10!) - derfor navnet, skønt der i mange år var grisemarked her.

I Torvets ene hjørne ses med et museumsskilt det tilbageværende af Købmand Kørnerups pakhuse, som han ejede fra 1810 - 29. Skiltet henviser til "Brandmuseet", en fin samling af gammelt brandmateriel, bl.a. Europas ældste, fungerende brandsprøjte. Om åbningstider - spørg på turistbureauet. Bag torvet ved Tubæk Å findes rester af et bolværk fra den tid (før 1828), da Præstø ikke havde en rigtig havn, men måtte lade skibslasterne omlade og ro til eller fra pakhusene.

T 20. Adelgade 29 - 37

Området har siden 1600 tallet rummet byens største købmandsgård. Købmandsdynastiet Grønvold (far Hans Christian og sønnerne Hans Peter Levin og Rasmus) opførte fra 1852 og frem de nuværende bygninger mod Adelgade (facaden) og bagbygningerne (som nu danner ny facade mod Svend Gønges Torv). Bygningen Adelgade 31 - 33 brændte 1971 og blev genopført i anden udformning med tilbagetrukket butiksfacade.

21. Havnestræde 4 - "Hestestalden"

Pakhuset er fra 1856 og opført af H.C. Grønvolds søn, Peter Levin. Det indgår i den store købmandsgård, Adelgade 29 - 37, som en sidebygning, flot og velproportioneret. Den grønne portbygning har muligvis været atelier for Rasmus Grønvolds søn, der var kunstner.

Se det store, afskallede område midt på muren. Det er en hilsen fra den store stormflod i november 1872, da vandet steg så højt, at man roede i både på Adelgade. I pakhuset lå købmandens lager af høsalt, der blev opløst og opsluget i muren. Siden da har saltet afvist al facadebehandling - puds, kalk, maling - sågar tjære.

22. Svend Gønges Torv

Centralt på det nye torv står springvandet, "Skibet", tegnet og udført af kunstneren Bo Karberg. Det blev indviet i 2003 i anledning af Præstø's 600 års købstadsjubileum.

Stationsbygningen fra år 1900 er tegnet af DSB's chefarkitekt, H.E. Wench. Udformningen er inspireret af Nysø. Borgmesteren udtalte ved indvielsen: "Præstø bliver aldrig nogen stor by, men det skal være en smuk by!" Banen gik fra Præstø til Næstved; i 1913 blev den udvidet med en linje til Mern. I 1961 blev den nedlagt, udkonkurreret af lastbiler, busser og privatbiler.

Mellem stationsbygningen og havnen er opstillet Jeppe Heins springvand. Fotoceller styrer de forskellige sektioner, og derfor stopper vandet, når en person går ind i springvandet. Det er overordentligt populært blandt børn om sommeren.

† 18) Adelgade 45:

Post house from 1850, later made into a cinema. During the excavation, remains of the Sct. Gertrud's chapel, which served as church for the citizens, while the existing church was an abbey church (1470-1536), was found.

† 19) Adelgade 32 - 38 - Brænderitorvet:

Præstø once had 10(!) distilleries, which gave this square its name. At the corner of the market you find the "Fire Museum" with a collection of fire-fighting materials. For opening hours, ask at the tourist office.

Behind the market you find Tubæk Å: here is found remains of a wharf from before 1828, when Præstø had no harbour, and the ships had to use rowboats to load and reload their cargo.

† 20) Adelgade 29 - 37:

Since the the 1700th century, the largest merchant house in town has lain here. In the 19th century, the merchant dynasty Grønvold built the existing buildings.

† 21) Havnestræde 4 - "Hestestalden":

This warehouse was built in 1856 and is a part of the merchant complex in Adelgade 29-37. At the middle of the wall you see a large spot with peeling paint - a memory of the flood in 1872: In the warehouse, the water dissolved the stored salt, and since then, no façade treatment lasts.

† 21) Havnestræde 4 - "Hestestalden":

Dieses Lagerhaus wurde 1856 erbaut und ist Teil des Handelshofkomplexes Adelgade 29-37. Mitten auf der Mauer sieht man eine grosse Fläche mit abgeplatzter Farbe, eine Erinnerung an die grosse Sturmflut von 1872: Im Pakhaus wurde Salz gelagert, was zur Folge hatte, dass keine Fassadenbehandlung haften blieb.

† 22) Svend Gønges Torv:

Mitten auf dem Markt steht der Springbrunnen des Künstlers Bo Karberg, eingeweiht 2003. Die Bahn wurde 1961 niedergelegt.

Neu ist Jeppe Heins Springbrunnen, der, gesteuert durch Fotozellen, seinen Wasserfluss stoppt, wenn man durch das Wasser hindurch geht.

† 23) Havnevej 15 - "Sølyst":

1858 erbaut, heute Arztpraxis. Auch dieses Haus war überschwemmt und lange Jahre markierte eine Messingplatte den Wasserstand.

† 24) Havnepladsen 10 - "Skipperkroen":

30 Jahre lang kämpfte Præsto um Erlaubnis einen Hafen anlegen zu dürfen. Wieder war es Konsul Grønvold, dem es gelang dieses Projekt zu realisieren. Der Hafen war ein großer Erfolg, da man nicht länger mit Ruderbooten und Prammen die Waren in die Stadt schaffen musste. Der Skipperkroen liegt im ehemaligen Zollgebäude.

Man kann hier gut verstehen, dass der Bildhauer Bertel Thorvalden über diese Szenerie schwärmte: „Hier ist das Venedig des Nordens.“

Hier endet unsere Stadtwanderung. Wir hoffen, dass sie Ihnen die alte Handelsstadt Præsto näher gebracht hat.

23. Havnevej 15 - "Sølyst"

Huset er fra 1858, senere ombygget og senest renoveret efter byfornyelsesloven, nu lægekonsultation. Huset blev som andre lavtliggende bygninger oversvømmet ved den store stormflod, og et vandstandsmærke af messing angav i mange år højden for vandet, indtil en langfingret person med en skruetrækker fjernede det.

T 24. Havnepladsen 10 - "Skipperkroen"

Præstø kæmpede i 30 år for en tilladelse og et lån til en uddybning af sejlrenden og anlæg af en rigtig havn i stedet for den stensætning, man i umindelige tider havde måttet klare sig med. Det var igen Konsul H.C.Grønvold, der var manden bag initiativet, der lykkedes i 1828, da man kunne indvi havnen. Man blev så fri for den besværlige omladning af gods, der skulle enten ind til Præstø fra de opankrede skibe eller ud til skibene i pramme. Havnen blev en succes, der på rekordtid kunne tilbagebetale lånene til Rentekammeret. Da Præstø og Næstved blev forbundet med jernbane i 1900, og da Næstved først fik sin havn i 1938, fungerede Præstø i mange år som ind- og udskibningshavn for den større naboby. I dag er den tidligere så travle trafikhavn med Grønvolds pakhuis fra 1842 og H.C. Olsens fra 1898 udelukkende en marina. Begge pakhuse bruges til fest og f.eks. julemarkeder. "Skipperkroen" har til huse i det gamle toldkammer fra 1855, som dog brændte i 1986, men som fredet bygning genopbygget i samme skikkelse. I juli står der hver torsdag, fredag, lørdag og søndag en trompetist, der fra klokken 21 til solen går ned spiller kendte sange. På fine sommeraftener er pladsen fuld af mennesker, der nyder musikken og udsigten. Man kan godt forstå Bertel Thorvaldsen, der engang stod her, betragtede sceneriet og sagde: " Dette er Nordens Venezia!"

Her slutter vores byvandring, og vi håber du har haft en udbytterig tur gennem den gamle købstad Præstø.

† 22) Svend Gønges Torv:

In the middle of the market place is a fountain, made by artist Bo Karberg, opened in 2003.

The railway station from 1900 is inspired by Nysø Manor. The railway was closed in 1961.

An other fountain, by Jeppe Hein, is controlled by photocells and stops when you walk into the fountain.

† 23) Havnevej 15 - "Sølyst":

Built in 1858. This house was also hit by the flood, and for many years, a brass plate showed how high the water stood.

† 24) Havnepladsen 10 - "Skipperkroen":

For 30 years, Præstø fought for permission to establish a harbour. Again, it was consul Grønvold, who was the originator of the project. The harbour was a huge success. The 'Skipperkroen' lies in the former customhouse.

It is easy to understand why sculptor Bertel Thorvaldsen called this scenery: "The Venice of the North."

Our city walk ends here. We hope you have had an interesting tour through the old market town Præstø.

UDGIVER: VORDINGBORG UDVIKLINGSELSKAB

Hæftet er udgivet med tilskud fra Direktoratet for Fødevareerhverv's Artikel 33-ordning,
fra Friluftsrådet Tips & Lotto Midler, og fra Vordingborg Kommune.